

УДК 94+323.2(593)
DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2292.2025/1-60/17-23>

Людмила ЧЕКАЛЕНКО, д-р політ. наук, проф.
ORCID ID: 0000-0002-2819-9424
e-mail: chekaliudmila@gmail.com

Державна установа "Інститут всесвітньої історії НАН України", Київ, Україна,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

КОРОЛІВСТВО ТАЙЛАНД: МОНАРХІЯ ЯК ЧИННИК ДЕМОКРАТІЇ

Вступ. Визначено основні складові трансформації нещодавно економічно відсталої держави Королівства Тайланд на передову країну регіону Південно-Східної Азії. Застосовано порівняльний аналіз і прогностичну методологію з урахуванням нової геополітичної складової ситуації сьогодення та появою гострих викликів безпеці регіону.

Методи. Дослідження впроваджене з урахуванням теорії і практики політичного реалізму. З цією метою застосовано діалектичні методи розвитку і стагнації, кількості та якості, заперечення, а також системно-порівняльні підходи, що у поєднанні дають синергетичний ефект отриманих результатів дослідження.

Результати. Проаналізовано концептуальні засади розвитку Королівства Тайланд, зокрема теорії абсолютної монархії, що у главу кута ставлять монаршу владу; зовнішньополітичні засоби і систему дипломатичних методів, що надали можливість Тайланду не тільки зберегти суверенітет і вижити у довготривалі часи війни, а також були поштовхом до висхідного розвитку держави. Схарактеризовано систему мандатів і проаналізовано політику таїзації, що сприяло розкриттю механізму реалізації монаршої влади в єдиному союзі з хунтами, неофіційно підтримуваними монаршою владою, як можна припустити, з метою викоринювання в суспільстві ідей демократії.

Висновки. Королівство Тайланд поїсло одне з провідних місць за політичним та економічним розвитком у регіоні ПСА. Доведено, що такий успіх було досягнуто завдяки глибокій соціальній впорядкованості внутрішньополітичних відносин етнічних груп і соціальних верств тайського поліетнічного суспільства. Зазначене пояснюється глибоким патріотизмом, промонаршими засадами розвитку країни, в якій король піднесений до божественного рівня, і де жорстоко карається будь-який прояв неповаги до монаршої влади та монарших осіб. Простежуючи шлях формування сучасного стану внутрішньої політики, доходимо також висновку про глибоке проникнення в тайську культуру і тайський світогляд системи поділу суспільства на касты, подібної до індійського варіанта. Це доводить система мандатів, впроваджена політика таїзації, військовий чинник у владній верхівці країни.

Ключові слова: Королівство Тайланд, чинник стабільності, регіональна безпека, монархія, хунта, мандали, таїзація, буддизм.

Вступ

Королівство Тайланд, що у перекладі з тайської означає "Країна вільних" (тайськ.: ประเทศไทยเป็นประเทศเสรีชน), до 1949 року називалося Сіам (тайськ.: สยาม). Це єдина держава Південно-Східної Азії, яка ніколи не була колонією, що є джерелом особливої гордості тайців. Наприкінці XIX ст. Велика Британія та Франція робили спроби колонізувати Сіам, проте завдяки мудрій політиці монаршого дому королівство зуміло зберегти країну і монарха.

Для розуміння концептуальних засад утворення міцної монархічної держави з демократичними вкрапленнями в державну управлінську систему необхідно згадати основні історичні віхи розвитку Королівства Тайланд. Інститут монархії в Тайланді багато в чому унікальний. Він не тільки має понад семисотлітню історію, але й зумів зберегти свою актуальність у сучасному світі. З розквітом феодалних відносин розбудовувалась і система королівської влади. Першим правителем об'єднаного Тайланду був засновник царства Сукотаї Сі Індрадитія у 1238 року (*Thailand. CIA*). Вважається, що основа цього царювання ґрунтувалась на двох концепціях, запозичених з індуїзму та буддизму Тхеравади. Перша концепція спирається на Ведико-індуїстську касту "кшатріїв", або воїнів-правителів, в якій цар отримує свою владу від військової могутності. Друга заснована на буддійській концепції Тхеравад "Дхаммараджа". Нагадаємо, що буддизм прийшов до Тайланду близько VI ст. Ідея Дхаммараджи, або царювання при Дхармі, полягає в тому, що цар зобов'язаний правити своїм народом відповідно до Дхарми та вчення Будди. Переплетіння цих історичних концептуальних основ дало цікавий результат поєднання монархічних засад – влади воїна-захисника і завойовника з духовною основою – з Буддизмом, що створило синергетичний ефект і основу для появи сучасної держави XXI ст. – Королівства Тайланд.

Метою роботи є розкриття політичного й економічного феномену Королівства Тайланд, який ніколи не був колоніальною державою і у своєму новітньому розвитку спирається на специфічне сплетіння монархічних засад державного устрою із демократичними проявами формування громадянського суспільства, а також визначення основних історичних етапів розвитку цього краю, історія якого є досить давньою, насиченою значною кількістю подій: війнами, протистояннями володарів, постійними змінами влади, окупацією, революційними подіями, військовими переворотами та іншими негараздами. Особлива увага приділяється механізму економічного зростання Тайланду, який стрімко відірвався від відсталої, архаїчної, сільськогосподарської країни до високого рівня модерної технологічної держави світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретичного і практичного наративу становлення і розвитку країн Південно-Східної Азії (ПСА) присвячено чимало праць вітчизняних і зарубіжних дослідників, зокрема і науковців КНУ імені Тараса Шевченка та Інституту всесвітньої історії НАН України. Серед робіт загального плану про світові процеси, про регіон ПСА та окремі держави, а також двостороннє співробітництво в регіоні, привертають увагу засадничі розробки професорів В.В. Копійки (Шнирков, Копійка, & Муравйов, 2006), О.А. Коппель, О. С. Пархомчук (Коппель, & Пархомчук, 2004), І. А. Хижняка (Хижняк, 2018), Л. Д. Чекаленко (Чекаленко, 2016), А. М. Козицького (Козицький, 2003), Д. О. Дейнека (Дейнеко, 2024) та інших. До згаданих додаємо праці зарубіжних, переважно американських учених: Бруно Лете (Lete, 2016), Оле Вевер (Waever, 2020), Ронні Д. Ліпшуц (Lipschutz, 1995) та інших.

Водночас питання історії, розвитку і взаємодії з Королівством Тайланд достатньо не досліджені, що пояснюється певною закритістю країни, практичною відсутністю англомовних джерел про неї в мережі "Інтернет",

географічною віддаленістю і складною для опанування тайською мовою.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Переважна більшість досліджень Королівства Таїланд зосереджена на інформації туристичного спрямування, що має радше комерційний і рекламний, ніж науковий характер. Натомість поза увагою авторів опинилися питання розбудови засад монархії, яка, спираючись на буддистську філософію світосприйняття, змогла вижити у складні історичні часи, пройшовши через століття випробувань, а не пішла у засвіти, як багато інших. Саме це явище, на наше переконання, є особливо важливим з огляду на необхідність формування у читача концептуально цілісного уявлення про збіг історичної ходи розвитку різних географічно протилежних регіонів планети, оскільки формування широкого світогляду і розуміння подібності етапів розвитку людськості сприятиме протистоянню викликам сьогодення задля відновлення української могутності і повноцінної держави. Дослідження зазначеної проблеми сприятиме також одержанню необхідних знань про головну країну Південно-Східної Азії (ПСА) – Королівство Таїланд. Водночас опанування цією інформацією може бути ключем для поглиблення співробітництва з цією провідною державою регіону.

Тема статті дотична розробки тематики за напрямками наукових досліджень ДУ "Інститут всесвітньої історії НАН України": у сфері теорії всесвітньо-історичного процесу та історії міжнародних відносин, історії країн світу і співробітництва з ними.

Методи

Дослідження впроваджене з урахуванням теорії і практики політичного реалізму. З цією метою застосовуються діалектичні методи розвитку і стагнації, кількості й якості, заперечення, а також системно-порівняльні підходи, що в поєднанні дають синергетичний ефект отриманих результатів. Застосування діалектичних методів політичного реалізму сприяло довести, що збереження Королівством Таїланд суверенітету стало можливим завдяки розбудові і зміцненню силових структур держави, а саме, відповідно озброєних за сучасними світовими стандартами і модерними технологіями тайських збройних сил. Диктат сили і в результаті успіх впроваджених силових методів реалізації внутрішньої і зовнішньої політики вивів Королівство у перші ряди передових держав світу, змусив визнати країну всіма провідними акторами світової політики розвивати стосунки на рівних дво- і багатосторонніх відносинах, закріпив за Таїландом членство у провідних міжнародних організаціях. Настанови системного методу, враховані в дослідженні, виявили і довели еволюційний процес рішучого прориву економічного зростання Таїланду, який відірвався від відсталості, архаїчної, сільськогосподарської країни і піднявся до високого рівня модерної технологічної держави світу. Порівняльний метод у паралельному дослідженні спроможностей держав-сусідів Королівства сприяв виявленню чинників глибоко партнерських, а у деяких випадках стратегічних відносин, із оточуючими державами, що зміцнює не тільки економічні потенціали як Сіаму, так і його союзників, а й наближає їх до реалізації інтеграційних схем взаємодії акторів азійського ареалу.

Гіпотезою дослідження є обережне припущення, яке спирається на статистичні розрахунки, що за величезними успіхами Королівства в політичному та економічному вимірі окреслилися поки слабкі, однак тривожні ознаки майбутньої стагнації і кризи середнього класу, який на сьогодні є основним двигуном тайського розвитку. Такі тенденції виявляються у гальмівній динаміці

економічного зростання, невиконанні намічених глобальних програм зростання тайської економіки та невпинному потоці трудової міграції тайської робочої сили до інших країн з прозорим позитивним економічним майбутнім.

Результати

Проаналізовано концептуальні засади розвитку Королівства: міцна монарша влада, всесильна армія, судочинство, розвинутий середній клас. Досліджено зовнішньополітичні засоби, що надали можливість Таїланду не тільки зберегти суверенітет та цілісність держави у тяжкі роки лихоліть і військових переворотів, а також стали поштовхом до висхідного міжнародного визнання та економічного розвитку. Схарактеризовано систему мандатів і проаналізовано політику таїзації, що сприяло зміцненню монаршої влади в єдиному союзі з судовою владною гілкою та військовими, які підтримуються монаршою владою, як можна припустити, з метою викорінювання в суспільстві ідей демократії.

Для розуміння концептуальних засад утворення міцної монархічної держави з демократичними ознаками необхідно дослідити підґрунтя цього процесу, згадати основні історичні віхи розвитку Королівства Таїланд. Водночас спробувати пояснити, яким чином слабка, майже провальна (failed state) держава змогла досягти сучасного рівня розвитку.

Концептуальне наповнення теоретичних пошуків і практичної реалізації процесу державотворення за наративами американських теорій і світогляду традиційно відштовхувалось від парадигми реалізму, прихильники якої в основі всіх процесів бачать силу держави, що активно користується цією силою в умовах анархії міжнародного буття. Однак, як виявилось на практиці, реалістична концепція не спроможна була пояснити новий характер викликів, які прийшли разом з розвитком глобалізації (Buzan, & Hansen, 2018). Зазначимо, якщо функції держав майже ідентичні, то їхні можливості є диференційними і залежать від військової спроможності, людського потенціалу, економічних потужностей, географічного розташування тощо. Слабкі держави зрідка можуть покладатися на власні сили, а тому зазвичай шукають надійного захисника-союзника.

Нещодавно Королівство Таїланд вважалося слабкою країною, що пережила нескінченну чергу державних ереворотів, у результаті яких до влади приходили військові. Сьогодні це сучасна передова держава і відносини з нею прагнуть розвивати майже всі географічні сусіди, і навіть країни з віддалених континентів. З вільною ринковою економікою Королівство має потужний внутрішній ринок і міцний середній клас, а приватний сектор є головним двигуном розвитку країни. Економіка Таїланду добре інтегрована у світовий ринок, експорт становить понад 70 % ВВП Королівства. Історична канва тайської – сіамської землі починає плестися від кам'яної доби, як і в багатьох інших народностей. Королівська сучасна династія, що веде свій початок з кінця XVIII ст., зросла з об'єднання земель Сіаму Буддою Йодфа Чулапоці, що заснував династію Чакрі. Після коронації його нарекли королем Сіаму Рамою I. Ця династія править Королівством Таїланд і донині. Королівство Таїланд у перекладі – Країна вільних, або Сіам (สยาม). Така назва країни існувала до 1949 року. Столиця Бангкок або Крунг Теп (กรุงเทพมหานคร) тайською означає місто пахоців – пахуча гавань – колись сюди доставляли пахучу деревину. Країна має дуже вигідне географічне розташування: на заході межує з М'янмою, на сході – з Лаосом і Камбоджею, на півдні – з Малайзією. Таїланд багатотетнічна держава, має 64,1 млн населення. Тайська мова є національною та офіційною мовою, вживається також китайська та

малайська. Англійською мовою, яка є обов'язковим предметом у програмі середньої школи, мають розмовляти і розуміти по всій країні. Більшість тайців – понад 90 % є буддистами, хоча населення сповідує й інші релігії, такі як християнство, індуїзм, іслам і сикхізм. Конституція не згадує жодну релігію як національну та надає повну свободу віросповідання. Форма правління Таїланду – парламентська (двопалатна) демократія з конституційною монархією.

Особливу роль у становленні і розвитку держави зіграв її статус свободи. Королівство Таїланд – єдина держава Південно-Східної Азії, яка ніколи не була колонією. І ця обставина є джерелом особливої гордості тайців. Не виключаємо, що саме ця неcolonіальність Сіаму врятувала його від насаджувannya чужої, неприродної державної моделі розвитку та економічної системи існування, сприяла творчому пошуку і впровадженню у життя сіамських традицій, самостійному зростанню Сіаму і поступовому виробленню саме йому причетної системи існування.

Сучасний Таїланд свою зовнішню політику визначив гаслом: "Дивлячись у майбутнє". Це означає відкритість для світу та стабільні відносини співпраці і взаєморозуміння з усіма країнами світу на двосторонньому, регіональному та багатосторонньому рівнях. Таїланд має посольства в 90 країнах, а дипломатичні відносини підтримує з 190 державами. Це потужний і відповідальний учасник міжнародної спільноти, Таїланд відрізняється особливою впливовістю в регіональних і світових міжнародних організаціях – ООН, АСЕАН і прагне відігравати конструктивну роль у міжнародних справах та протистояти викликам, з якими стикається світова спільнота.

Інститут монархії в Таїланді багато в чому унікальний. Він не тільки має понад 700-літню історію, але й зумів зберегти свою актуальність у сучасному світі. З розквітом феодальних відносин розбудовується система королівської влади¹. Першим правителем об'єданого Таїланду був засновник царства Сукотаї Сі Індрадїтія у 1238 р. Вважається, що *тайська монархія ґрунтується на кількох концепціях*: одна спирається на Ведико-індуїстську касту "кшатріїв", або воїнів-правителів, в якій цар отримує свою владу від військової могутності; інша заснована на буддійській концепції Тхеравад "Дхаммараджа". Царювання при Дхармі полягає в тому, що цар повинен правити своїм народом відповідно до Дхарми та вчення Будди. У XIII ст. король дотримувався також концепції "батьківського правління". Ця ідея закріплена в титулі та імені короля, який і зараз відомий народу як батько-правитель. Пізніше концепції об'єдналися і до королівського титулу почали додавати поняття "Файя" або "Правитель". У XIV ст. у зв'язку з кхмерським впливом була застосована індуїстська концепція царювання. Брамїни очолили королівську коронацію. До царя ставилися як до реінкарнації богів індуїстів. Історичні документи містять офіційні титули царів у різних варіаціях: Індра, Шива та Вішну або Рама. Однак буддійський вплив був також очевидним, оскільки титул царя і неофіційне ім'я "Дхаммараджа" передається як аббревіатура буддійського Дхармараджа. Колишні концепції були відновлені, а концепція "Девараджа", або "Божественний Король", набула поширення. Цар був втіленням – аватаром бога Вішну і був Бодхисаттвою, тобто просвітленим, і засновував свою владу на своїй релігійній силі, своїй моральній силі та чистоті своєї крові. Царі вимагали, щоб Всесвіт обертався навколо них, і демонстрували свою силу за допомогою складних ритуалів та церемоній.

Протягом чотирьох століть королі правили царством Аютія (Аюттхая). Цей час в історії Таїланду був одним із яскравих періодів культурного, економічного та військового зростання і могутності. Царі Аютії створили багато установ для легітимізації свого правління: заснували сакидину – систему соціальної ієрархії, яка ранжувала королівських підданих залежно від кількості землі, якою вони володіли, їхнього рангу та становища. Був розроблений Рачасап – придворний етикет, що містив спеціальний словник, який використовувався виключно для звернення до короля або для розмови про королівську владу. Король був головним адміністратором, головним законодавцем та головним суддею і мав самостійно розробляти всі закони, накази, вироки та покарання. Суверенітет короля був відбитий у назвах "Володар Землі" та "Владика життя". Влада та титули короля розглядалися іноземними спостерігачами як доказ того, що король є абсолютним монархом у європейському розумінні. Водночас у сіамській традиції обов'язок і відповідальність царя зростали з давніх індійських теорій царської влади, які нагадують освічений абсолютизм.

Наступний історичний період Таїланду відзначається регулярними бірмансько-сіамськими війнами за панування, які тривали кілька століть. У 1767 р. бірманці зруйнували Аюттхая, пограбували місто та спалили його. Тайські давні раритети – дайджести дхамасата були втрачені. Незважаючи на повну поразку та окупацію Бірмою, Сіам швидко відновився. Опір бірманському правлінню очолив здібний полководець Таксін, який розгромив бірманську окупаційну армію та відновив сіамську державу. У 1767 р. вдячні тайці коронували Таксіна, давши йому ім'я "Таксін Великий". Один із провідних університетів, що в м. Сонгхла на півдні країни, названо на честь генерала – Таксін університет (Чекаленко, 2024).

Великі колоніальні держави Франція і Велика Британія, які не відмовились від ідеї опанування "золотими" тайськими територіями, поступово просуvalися азійськими просторами, підпорядковуючи все нові й нові землі, перетворюючи їх на колонії. Така ситуація змусила тайський королівський двір посилити збройні сили, реформувати економіку, провести соціальні перетворення. Королівська влада другої половини XIX – початку XX ст. зміцнила оборонні сили Сіаму шляхом модернізації, застосувавши для цього сучасні на той час західні науково-технічні досягнення.

У зовнішньополітичній сфері керівники Сіаму спромоглися віднайти "золоту середину" у відносинах як з провідними імперськими колоніальними західними державами, так і з безпосередніми сусідами Таїланду. Через систему домовленостей, договорів, торговельних поступок, врешті виплати данини тощо запобігли колоніальному втручанням і підпорядкуванню Королівства чужинським інтересам. Серед очільників монаршої влади були й видатні особистості, як наприклад, *король Монгкут*. Він 26 років був мандрівним монахом, а потім настоятелем храму. Король був не тільки знавцем традиційної культури та буддистських наук Сіаму, але також вивчав західний світогляд, науки, черпав знання з європейської та американської літератури, спілкувався з європейськими місіонерами, листувався із західними лідерами та Папою Римським. Він був першим сіамським монархом, який вільно володів англійською.

Більшість військових професіоналів і політиків наприкінці XIX ст. отримали британську освіту. Розроблені ними реформи за європейським зразком були покладені в основу подальшого розвитку монархічної держави.

¹ <https://history-maps.com/u/story/History-of-Thailand>

Серед реформ зазначимо такі: зміна абсолютної монархії на конституційну монархію; створення системи кабінету або міністерський уряд; розподілення повноважень між чиновниками; оприлюднення закону про престолонаслідування; зміна системи оплати праці бюрократії на систему заробітної плати; сприяння рівності перед законом; реформування правової системи за західним зразком; сприяння свободі слова; впровадження системи заслуг для бюрократії тощо.

Британська імперія навіть у XIX ст. не полишала марень щодо підпорядкування Сіаму. Король Монгкут, врахувавши політику британців у сусідній Бірмі, підписав так званий "Договір Баурінга", який скасовував королівську монополію на зовнішню торгівлю, імпорتنі мита та надавав Великій Британії найсприятливіші умови в торгівлі. Договір Баурінга сприяв інтеграції Сіаму у світову економіку, але водночас королівський дім втратив найважливіші джерела доходу. Подібні договори були укладені з усіма західними державами в наступні роки, наприклад, у 1862 р. з Пруссією та в 1869 р. з Австро-Угорщиною. Дипломатія виживання, яку Сіам довгий час культивував за кордоном, у цю епоху досягла свого апогею (HistoryMaps, 2021).

Інтеграція у світову економіку означала для Сіаму перетворення на ринок збуту західних промислових товарів та інвестицій західного капіталу. Розпочався експорт сільськогосподарської та мінеральної сировини, у тому числі трьох продуктів: рису, олова та тикової деревини, на які припадало 90 % експортного обороту. Наприкінці XIX ст. сіамська влада усвідомила загрозу західних колоніальних держав і прискорила масштабні реформи в адміністрації, війську, економіці та суспільстві, завершивши розвиток нації від традиційної феодалної структури до центрально керованої національної держави зі встановленими кордонами та сучасними політичними інститутами.

У 1896 р. британці та французи уклали договір, який встановлював кордон між їхніми колоніями, а Сіам був визначений як *буферна держава*. "Сердечна Антанта" угода від 8 квітня 1904 р. покляла край суперництву між Великою Британією та Францією за Сіам: було окреслено французьку та британську зони впливу в Сіамі. У договірних паперах обидві сторони заперечували будь-яку ідею анексії території цієї країни (Українформ, 2024).

Однією з проблем Сіаму на той час було збільшення прірви між вестернізованою королівською родиною і вищою аристократією та рештою країни. Знадобилося ще 20 років, щоб західна освіта поширилася на решту бюрократії та армії. Новий король Ваджіравудх (King Vajiravudh, або Рама VI), який мав західну освіту, призначив своїх відданих друзів по навчанню, які не належали до дворянства, на ключові посади в Королівстві – крок, який досі був безпрецедентним у Сіамі. Було введено григоріанський календар, усі громадяни його країни повинні були мати прізвища, а також було прийнято закон про громадянство за принципом права крові – "Ius sanguinis". У 1917 р. був заснований Університет Чулонгкорн і запроваджено шкільну освіту для всіх дітей віком від 7 до 14 років (Stearn, 2009). До того ж Ваджіравудх був прихильником літератури, театру, він особисто переклав багато іноземних творів на тайську мову. Саме король започаткував тайський націоналізм, явище невідоме до того часу в Сіамі. Його популярна *концепція спиралася на єдності нації, буддизму та монархії*. Вимагав від своїх підданих лояльності всім цим трьом настановам. Король Ваджіравудх також знайшов схеми протистояння ірраціональному та суперечливому сунізму – китайському впливові. Китайську міграцію в Сіам король розглядав, як загрозу тайській ідентичності

з боку китайців, що не піддавалися асиміляції та зберігали свою культурну незалежність.

Доволі неоднозначною є політика Таїланду у двох світових війнах. Демонструючи власну неперевершену гнучкість у прийнятті тактичних рішень, постійно змінюючи союзників, перебігаючи з одного табору до іншого, підтримуючи переможців і виступаючи на боці сильних, Таїланд не гребував зрадою й обманом, балансує на хиткому стрижні частих змін ситуації. Таю вдавалося віднайти перспективні рішення в доволі складних тактичних ситуаціях і досягти окресленої мети. Ставка на перспективного переможця завжди вигравала. І що є доволі несподіваним – кількаразова зрада США з боку Королівства не вплинула на американське ставлення до Таїланду. США завжди вибачали сіамську владу. Не виключаємо, що вибачали за значні поступки і матеріальні подачки з боку Таїланду. США і сьогодні підтримують тайського короля, використовуючи його територію і військовий потенціал за американським призначенням та інтересами. Це, на наш погляд, – феноменальна політика, яку проводить тайська держава, що має вигідне географічне розташування, володіє відповідними ресурсами та економічними спроможностями. І треба віддати належне тайським очільникам: блискача регіональна тактика і глобальна стратегія давалася їм доволі легко, однак зауважимо, – за рахунок життів своїх солдатів і свого народу.

У 1917 р. Сіам оголосив війну Німецькій імперії та Австро-Угорщині, головним чином, щоб отримати прихильність англійців і французів. Символічна участь Сіаму в Першій світовій війні забезпечила йому місце на Версальській мирній конференції, де міністр закордонних справ країни виступив за скасування нерівноправних договорів XIX ст. та відновлення повного суверенітету Сіаму. Сполучені Штати Америки підтримали позицію Сіаму в 1920 р., а Франція та Британія погодилися на таке рішення тільки в 1925 р. (Khwan, 2020).

Посилена війнами тайська армія постійно прагнула влади. Результати не забарилися. У 1932 р. повалення монархії не призвело до вільних виборів, а політичні союзи були заборонені. Бюрократія і військові ділили владу в Національних зборах (1932. Revolution in Siam, 2019). Прем'єр розпустив парламент, запровадив надзвичайний стан і скасував конституцію. У 1939 р. назва країни Сіам була змінена на Таїланд – Пратхет Тай (тайськ.: ประเทศไทย).

У міжвоєнний період уряд Таїланду оголосив нейтралітет. Однак 8 грудня 1941 року, через кілька годин після нападу на Перл-Харбор, японці вторглися в Таїланд. Японія вимагала права перекидати війська через Таїланд до малайського кордону. Японські вимоги були прийняті і був підписаний військовий союз, за яким японська армія використовувала країну як базу для своїх вторгнень у Бірму та Малайю (Pacific Atrocities Education, 2021). Тай зі свого боку далекоглядно використав ситуацію, що склалася в Індокитаї. Поразка Франції у "битві за Францію" підштовхнула тайське керівництво до нападу на Французький Індокитай. Це призвело до франко-тайської війни в 1941 р. Хоча тайці зазнали важкої поразки в морській битві на Ко Чанг, але домінували на суші та в повітрі. Японська імперія як домінуюча сила в регіоні Південно-Східної Азії взяла на себе роль посередника у врегулюванні конфлікту. Переговори завершилися тайськими територіальними надбаннями у французьких колоніях Лаосі та Камбоджі.

Наступного місяця Таїланд оголосив війну Британії та Сполученим Штатам (NHK World, 2022). У той же день Південна Африка і Нова Зеландія оголосили війну Таїланду. Незабаром за ними послідувала Австралія. США розглядали Таїланд маріонеткою Японії і відмовилися оголосити йому війну. Однак, коли союзники перемогли,

Сполучені Штати заблокували спроби Британії нав'язати Таїланду каральний мир. У 1942 р. тайська армія віддячила американцям: за мовчазної підтримки США на території Бірми розбила китайські військові частини і змусила китайців відступити. Захоплена Тайєм територія в 1945 р. була передана Бірмі (U.S. Department of State..., 2022).

Перші післявоєнні вибори в Таїланді відбулися в січні 1946 року, на яких Народна партія та її союзники отримали більшість і привели до влади першого демократично обраного прем'єр-міністра. І в зовнішній політиці Королівство продемонструвало демократичні пріоритети: повернуло території В'єтнаму і Лаосу, окуповані ним у 1941 р., однак розцінило такий крок як плату за вступ до Організації Об'єднаних Націй. Усі претензії проти Сіаму, пов'язані з військовим періодом, були зняті, а США надали Таїланду значну допомогу (U.S. Department of State..., 2022).

Невдовзі досвідчена і навчена армія в листопаді 1947 року захопила владу. Почалися репресії проти політичних опонентів. У 1948, 1949 та 1951 роках прихильники демократичних сил робили спроби контрперевороту. Наступила черeda важкого протистояння також між армією та флотом. Хоча Таїланд номінально є конституційною монархією, проте на той час ним керував ряд військових урядів. У вересні 1957 року нові сили в армії здійснили черговий безкровний переворот і поклали початок давній традиції підтримуваних США військових режимів у Таїланді. Американські військові в Таїланді використовувались як інструктори та радники. Таїланд офіційно став союзником США в 1954 р. після створення СЕАТО. Таїланд дозволив США використовувати авіабази на сході країни для бомбардувань Північного В'єтнаму. В'єтнамці у відповідь підтримали повстання Комуністичної партії Таїланду: на півдні партизани співпрацювали з місцевими незадоволеними владою мусульманами. Отже, Таїланд активно використовував тісні стосунки зі США, в яких бачив своєрідного донора і захисника від комуністичного руху.

Війна у В'єтнамі прискорила модернізацію та вестернізацію тайського суспільства. Американська присутність і зв'язки із західними країнами вплинули майже на всі складові тайського життя. Це призвело до проблемного протистояння культур, оскільки тайці зіткнулися із західними уявленнями про моду, музику, цінності та моральні цінності. За фінансової підтримки США сфери послуг, освіти, транспорту та будівництва феноменально зросли, як і зловживання наркотиками та проституція. Нагадаємо, що Таїланд традиційно використовувався військовими контингентами Заходу як "відпочинок та розваги".

Однак у внутрішньому житті держави тривала боротьба за демократію, якій протистояла хунта. Військовий переворот було здійснено і у вересні 2006 року. Хунта скасувала конституцію, розпустила парламент і Конституційний суд, усунула кількох членів уряду, оголосила воєнний стан і призначила одного з генералів прем'єр-міністром (History of Thailand. <https://www.britannica.com/topic/history-of-Thailand>). Монархічний конституційний порядок у черговий раз переміг слабкі паростки демократії. Напряга тривала. Приблизо через рік серія нових протестів червоносорочечників призвела до загибелі майже сотні цивільних осіб і 1378 поранених ((History of Thailand. <https://www.britannica.com/topic/history-of-Thailand>). Протести відновилися наприкінці 2013 року. Отже, новітня політична історія Таїланду насичена бурхливими подіями постійного протистояння демократичних і консервативних сил. З перемінним успіхом тривала ця боротьба, що виливалася у сотисячні протести, демонстрації, арешти і розстріли. І як завершальний момент, кожного разу до влади приходили військові. Останні подібні події

відбувалися не так давно – навесні 2014 року, коли Королівська армія Таїланду офіційно оголосила воєнний стан і почала розгортати війська в столиці. 22 травня армія визнала, що вчинила переворот, очолюваний генералом Прают Чан-оча, і призупиняє дію конституції. Того ж дня військові запровадили комендантську годину, обмежили трансляцію телеканалів, зокрема, BBC та CNN. За прийняттю схемою Національна асамблея Таїланду обрала головнокомандувача армією прем'єр-міністром. "Одягнені в уніформу колишні військові керували Таїландом протягом 55 з 83 років з моменту повалення абсолютної монархії в 1932 року", – як зазначали журналісти (BBC, 2014).

Спостерігачі назвали таїландські події 2014 р. профашистським переворотом, оскільки основи військового режиму нагадують фашистські режими в Європі 1930-х років. На думку аналітиків, фашизація переворотів у Таїланді почалася з початку нового тисячоліття, а оформилась у 2014 р. Лави учасників, яких визначено як "нові праві", поступово зростають і складаються з ультраконсерваторів, реакціонерів, напівфашистів, псевдоінтелектуалів і колишніх лівих. Державний переворот 2014 року викликав протести і широку критику серед лідерів усього світу. Тодішній Державний секретар США Джон Керрі зазначив, що "немає жодних виправдань" державному перевороту, додавши, що двосторонню допомогу Таїланду на суму 10 млн дол. можуть призупинити. Глибоке занепокоєння висловили і в ООН. Генеральний секретар Пан Гі Мун закликав "швидко повернутися до конституційного, цивільного, демократичного правління" (BBC, 2014).

Армія опублікувала документ з ключовими умовами перевороту. Нові правила проголошували таке: комендантська година по всій країні триває від 22:00 до 5:00; генерал Прают очолює Національну раду миру та дотримання порядку; Сенат і суди продовжують виконувати свої обов'язки; Конституція 2007 року призупиняє дію, окрім частини про монархію; заборонено політичні збори за участю більше п'ятох осіб; покарання – до року в'язниці, штраф 300 дол. (один долар – 30–40 батів)... Соціальні мережі можуть заборонити, якщо там з'являтимуться провокативні повідомлення (BBC, 2014).

У квітні 2017 року приймається нова конституція демократичного посилу. Цьому сприяло повернення нового короля на вільний трон: у ніч на 1 грудня 2016 року глави трьох гілок влади країни запросили сина короля – Ваджиралонгкорна зійти на трон як десятого короля традиційної династії Чакрі. Це тактичне і стратегічне рішення хунти явно було спрямоване на закріплення влади військових через відновлення монаршої системи Таїланду, якій безоглядно довіряє народ Королівства. У результаті в січні 2019 року король Таїланду Маха Ваджиралонгкорн підписав декрет про проведення загальних виборів, які відбулися 24 березня 2019 року (LB.ua, 2019). Під монаршою парасолькою "захисту гідності рішень короля" військова влада почала поступове "очищення" політичних сил від демократичних груп: у 2020 р. продемократична партія "Майбутнє вперед", третя за чисельністю партія в парламенті з 80 місцями Конституційним судом була розпущена. У вересні 2022 року Конституційний суд Таїланду з порушенням конституційних норм продовжив генералу Прают Чан-оча термін перебування на посаді прем'єра.

Дискусія і висновки

Поглиблення внутрішніх політичних проблем Королівства Таїланд, приховані ознаки майбутньої економічної рецесії настановує на припущення про поступове вичерпання спроможностей успішного застосування у подальшому владної тріади: монаршої, військової та суддівської гілок влади. Підраховано, що збройні сили

Таїланду від 1932 року влаштували щонайменше 12 переворотів, однак, незважаючи на періоди глибокої політичної нестабільності, тайсько-сіамське суспільство повертається до боротьби за демократію з конституційними монархічними засадами правління. Однак, враховуючи синдром пригніченості населення від постійних поразок у боротьбі, жорсткого контролю з боку владної трійці, звертаємо увагу на складнощі перехідного етапу до становлення демократичного суспільства.

Зауважимо, що тайське населення є глибоко законослухняним і керується насамперед королівськими настановами, які роками ввійшли у практику тайців під назвою *мандатів*. Культурні мандати або державні укази (тайськ.: รัฐนิยม; *rattthanियom*; буквально "державна мода", або "державні звичаї") – серія із 20-ти документів, виданих між 1939 і 1942 роками урядом фельдмаршала Плака Пібулсонгграма як військового диктатора Таїланду. Правила, започатковані у мандатах, залишаються в силі й донині¹. Для розуміння особливостей системи взаємодії тайської монархії з народом наведемо деякі тексти мандатів.

Мандат 1. "Про назву країни, народу та національності", виданому 24 червня 1939 року, йдеться про "суспільні переваги" щодо зміни назви країни. Документ складається з одного пункту: "Країна, народ і національність мають називатися "тайцями". Організації із назвами "Сіам" були змушені їх змінити. Зазначене свідчить про намагання централізувати країну: Siam Society стало Таїландським дослідницьким товариством, Siam Commercial Bank –Thai Panich Bank, a Siam Cement – Thai Cement тощо.

Мандат 2. "Про запобігання небезпеки для народу", виданий 3 липня 1939 р., складався з п'яти пунктів:

1. "Тайці не повинні займатися будь-яким бізнесом, не враховуючи інтересів і безпеки нації".
2. "Тайці ніколи не повинні розкривати іноземцям нічого, що може завдати шкоди нації. Ці дії є зрадою нації".
3. "Тайці не повинні виступати як агент або представник іноземців, не враховуючи інтересів тайської нації, і не повинні висловлювати думку або ставати на бік іноземців у міжнародних суперечках. Такі дії є зрадою нації".
4. "Тайці не повинні таємно купувати землю від імені іноземців у спосіб, який загрожує нації. Ці дії є зрадою нації".
5. "Коли людина зрадила націю, обов'язок тайського народу – активно і швидко покласти цьому край".

Як бачимо, переважна більшість настанов стосується питань безпеки, що пов'язані з обмеженням прав і дій іноземців у Таїланді.

Особливе місце в житті тайського суспільства посідає армія. Влада військових у Таїланді глибоко вкорінена та поширюється на різні аспекти тайського суспільства. При цьому привертає увагу чітка система нейтралізації владним тріумвіратом протестних сил, що виступають прихильниками демократичного розвитку країни. Для збереження видимості дотримання конституційних засад активно використовується судова система, яка завжди знаходить можливість до усунення того або іншого політичного лідера від влади, часто з гіперболізованими звинуваченнями. Такими засобами зосереджені вавелі в руках багатів і військових, що утримують їх при владі, а протестний рух часто штучно розпоршується новоствореними штучними партіями.

До зазначеного додаються прояви фашизації тайської влади, що особливо проявилось в результаті перевороту хунти вже у XXI ст. Досліджуючи особливості

тайського способу життя, не можна обійти увагою і специфіку внутрішньої політики Королівства Таїланд. До специфічних засобів централізації влади необхідно додати впровадження етнічних реформ з ознаками націоналістичних тенденцій і наративів, як тайфікація або тайізація. Цей процес передбачає асиміляцію всіх народів Таїланду та їх об'єднання в єдиній культурі центрального Таїланду. Тайфікація була важливим кроком у створенні в XX ст. тайської національної держави, в якій народ Центрального Таї посідає домінуюче становище, на противагу історично мультикультурному королівству Сіаму. Споріднений термін "тайство" описує особливі характеристики, які відрізняють тайців від інших. Тайфікація, на наш погляд, є побічним продуктом націоналістичної політики, впровадженої державою Таїланд після сіамського державного перевороту 1932 року. Лідери державного перевороту, які, як стверджують джерела, були натхнені західними ідеями виняткової національної держави, діяли відповідно до близьких їм німецьких націоналістів і антидемократичних аналогів донацистського періоду, щоб досягти домінування в усьому королівстві центральної тайської культури. Для цього навіть підприємства, що належали меншинам, як-от традиційно торговим тайським китайцям на півдні країни, були агресивно забрано державою.

Тайська ідентичність була визначена і закріплена згаданими 12-ма тайськими культурними мандатами і посилена як у центрі, так і в сільській місцевості. У результаті Центрального Таїланд став економічно та політично домінуючим в країні, а центрально-тайська мова, що відрізняється від багатомовної сіамської, стала державною мовою, мовою ЗМІ, бізнесу, освіти та всіх державних установ.

Основними цілями тайфікації були етнічні китайці та інші етнічні групи на околицях королівства: лао Ісан (อีสาน), гірські племена західного та північного Таїланду, а також тайці, які розмовляють південним діалектом. Відбулася тайфікація також іммігрантського індійського та в'єтнамського населення. Тайфікація також була націлена на етнічних малайців, однак була найменш успішною (1932 Revolution in Siam, 2019).

І насамкінець. Повноцінна демократія може виникнути, якщо надати їй шанс до розвитку. Потрібен час, щоб на різних рівнях влади, у суспільстві, в організаціях тощо сформувався розвинений клімат демократії, демократичних цінностей, системи стримувань і противаги, значно менші конфлікти інтересів тощо. Для цього потрібен сильний тиск знизу, з боку освіченого народу; потрібні відповідні підготовка і знання. Однак, як бачимо, кожні кілька років, починаючи з 1932 р., у Таїланді відбуваються військові потрясіння, неофіційно підтримувані монаршою владою, як можна припустити, з метою відрінення у суспільній свідомості ідей демократії та справедливого поділу влади.

Список використаних джерел

- Дейнеко, Д.О. (2024, 24 жовтня). *Стратегічна співпраця з країнами Південно-Східної Азії*. LIGAnet. <https://blog.liga.net/user/ddeineko/article>
- Коппель, О.А., & Пархомчук, О.С. (2004). *Міжнародні системи та глобальний розвиток*. ВПЦ "Київський університет".
- Козицький, А.М. (2003). Новітня історія Азії та Африки. Ч. 2. <https://i.twirpx.link/file/489255/>
- Українформ. (2024, 9 квітня). *Елісейський та Букінгемський палаці вперше обмінялись почесними вартами*. <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3850074-elisejskij-ta-bukingemskij-palaci-vperse-obminalis-pocesnimi-vartami.html>
- Хижняк, І.А. (2018). Від "навіки разом" до "omnes et singulos" (разом і окремо). *Україна в системному протистоянні глобальних полюсів сили*. Саміт–Книга.

¹ https://www.reddit.com/r/Bangkok/comments/uivyxe/thai_cultural_mandate_1939_dont_do_left_do_this/?rdt=39283

Чекаленко, Людмила Д. (2016). *Зовнішня політика України*. М.А. Кулінч (Ред.). LAT&K. Дипломат. акад. України при МЗС України.

Чекаленко, Л.Д. (2024, 07 березня). *Чотири райони стародавнього міста в Сонгхля (Songkhla, південна частина Королівства Таїланд) запропоновані як об'єкти Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО* [in Ukrainian]. <https://intercourier.news/2024/03/19/chotyry-rajony-starodavnogo-mista-v-songkhla-songkhla-pivdenna-chastyina-korolivstva-tajiland-zaproponovani-yak-obyekty-vseshitnoyi-spadshhyny-yunesko/>

Шнирков, О.І., Копійка, В.В., & Муравйов, В.І. (2006). *Україна – Європейський Союз: економіка, політика, право*. ВПЦ "Київський університет".

1932 *Revolution in Siam*. (2019). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <http://tic.car.chula.ac.th/item>

BBC. (2014, 23 травня). *Переворот у Таїланді: генерал збирає політиків на розмову*. https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2014/05/140523_thailand_coup_ko

Buzan, B., & Hansen, L. (2018). *The evolution of international security studies*. Cambridge University Press. <https://ir101.co.uk/wp-content/uploads/2018/10/buzan-the-evolution-of-international-security-studies-compressed.pdf>

HistoryMaps. (2005). *Modernization*. [https://history-maps.com/story/event/Khwan,Phusrisom.\(2020\).SoldiersofSiam.AFirstWorldWarChronicle.LB.ua.\(2019\).УТаїландівідбулисяпершівиборипіслявійськовогоперевороту2014року](https://history-maps.com/story/event/Khwan,Phusrisom.(2020).SoldiersofSiam.AFirstWorldWarChronicle.LB.ua.(2019).УТаїландівідбулисяпершівиборипіслявійськовогоперевороту2014року)

LB.ua. (2019). *У Таїланді відбулися перші вибори після військового перевороту 2014 року*. https://lb.ua/world/2019/03/24/422799_v_tajlande_pervie_vibori.html

Lete, Bruno. (2016). *NATO's Enhanced Opportunities Partners*. <http://www.gmfus.org/blog/2016/06/29/natos-enhanced-opportunities-partners>

Lipschutz, Ronnie, D. (1995). *On Security*. Columbia University Press. <https://cup.columbia.edu/book/on-security/9780231102704/>

NHK World. (2022, January 24). *Forgotten battle: Japan's WWII clash with Thailand*. <https://www3.nhk.or.jp/nhkworld/en/news/backstories/1871/>

Pacific Atrocities Education. (2021). *The Thai-Japanese Relationship*. <https://www.pacificatrocities.org>

Stearn, Duncan. (2009). *Thailand and the First World War*. First World War.com.

U.S. Department of State (gov). (2022). *The United States-Thailand Relationship*. [https://2021-2025.state.gov/the-united-states-thailand-relationship/Waever,Ole.\(2020\).SecuritizationandDesecuritization.https://cluelesspoliticalscientist.wordpress.com/2020/08/05/securitization-desecuritization-ole-waever-a-summary](https://2021-2025.state.gov/the-united-states-thailand-relationship/Waever,Ole.(2020).SecuritizationandDesecuritization.https://cluelesspoliticalscientist.wordpress.com/2020/08/05/securitization-desecuritization-ole-waever-a-summary)

References

1932 *Revolution in Siam*. (2019). Chulalongkorn University [in Thai]. <http://tic.car.chula.ac.th/item>

BBC. (2014, May 23). *Coup in Thailand: General gathers politicians for a conversation*. https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2014/05/140523_thailand_coup_ko

Buzan, B., & Hansen, L. (2018). *The evolution of international security studies*. Cambridge University Press. <https://ir101.co.uk/wp-content/uploads/2018/10/buzan-the-evolution-of-international-security-studies-compressed.pdf>

Chekalenko, L.D. (2016). *Foreign policy of Ukraine*. М.А. Kulynych (Ed.). LAT&K. Diplomatic Academy of Ukraine at the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine [in Ukrainian].

Chekalenko, L.D. (2024, March 07). *Four ancient town areas in Songkhla proposed as World heritage sites* [in Ukrainian]. <https://intercourier.news/2024/03/19/chotyry-rajony-starodavnogo-mista-v-songkhla-songkhla-pivdenna-chastyina-korolivstva-tajiland-zaproponovani-yak-obyekty-vseshitnoyi-spadshhyny-yunesko/>

Deineko, D.O. (2024, 24 October). *Strategic cooperation with Southeast Asian countries*. *LIGA.net* [in Ukrainian]. [https://blog.liga.net/user/ddeineko/article/HistoryMaps.\(2005\).Modernization](https://blog.liga.net/user/ddeineko/article/HistoryMaps.(2005).Modernization)

HistoryMaps. (2005). *Modernization*. [https://history-maps.com/story/event/Khwan,Phusrisom.\(2020\).SoldiersofSiam.AFirstWorldWarChronicle.Khyzhniak,Y.A.\(2018\).Fromforevertogether"to"omnesetsingulos"\(togetherandseparately\).Ukraineinthesystemicconfrontationofglobalpolesofpower.Summmit-Book\[inUkrainian\].Koppel,O.A.,&Parkhomchuk,O.S.\(2004\).InternationalSystemsandGlobalDevelopment.VPC"KyivUniversity"\[inUkrainian\].Kozytskyi,A.M.\(2003\).The moderne history of Asia and Africa.Part 2\[inUkrainian\].LB.ua.\(2019\).Thailandhelditsfirstelectionssince2014militarycoup\[inUkrainian\].https://lb.ua/world/2019/03/24/422799_v_tajlande_pervie_vibori.html](https://history-maps.com/story/event/Khwan,Phusrisom.(2020).SoldiersofSiam.AFirstWorldWarChronicle.Khyzhniak,Y.A.(2018).Fromforevertogether)

Lete, Bruno. (2016, June 29). *NATO's Enhanced Opportunities Partners*. <http://www.gmfus.org/blog/2016/06/29/natos-enhanced-opportunities-partners>

Lipschutz, Ronnie, D. (1995). *On Security*. Columbia University Press. <https://cup.columbia.edu/book/on-security/9780231102704/>

NHK World. (2022, January 24). *Forgotten battle: Japan's WWII clash with Thailand*. <https://www3.nhk.or.jp/nhkworld/en/news/backstories/1871/>

Pacific Atrocities Education. (2021). *The Thai-Japanese Relationship*. <https://www.pacificatrocities.org>

Shnyrkov, O.I., Kopyika, V.V., & Muravyov, V.I. (2006). *Ukraine – European Union: Economics, Politics, Law*. VPC "Kyiv University" [in Ukrainian].

Stearn, Duncan. (2009). *Thailand and the First World War*. First World War.com

Thailand Information Center. (2024). *Thai Democracy*. <http://tic.car.chula.ac.th/thai-democracy>

Ukrinform. (2024, April 9). *Elysee and Buckingham Palaces exchange guards of honor for the first time*. <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3850074-elisejskij-ta-bukingemskij-palaci-vperse-obminalis-pocesnimi-vartami.html>

U.S. Department of State (gov). (2022). *The United States-Thailand Relationship*. <https://www.state.gov/the-united-states-thailand-relationship/>

The United States contributed \$17.5 bil

Waever, Ole. (2020). *Securitization and Desecuritization*. <https://cluelesspoliticalscientist.wordpress.com/2020/08/05/securitization-desecuritization-ole-waever-a-summary>

Отримано редакцією журналу / Received: 15.12.24
Прорецензовано / Revised: 18.01.25
Схвалено до друку / Accepted: 26.02.25

Liudmyla CHEKALENKO, DSc (Polit.), Prof.
ORCID ID: 0000-0002-2819-9424
e-mail: chekaliudmila@gmail.com
State Institution "Institute of World History of the NAS of Ukraine",
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THE KINGDOM OF THAILAND: MONARCHY AS A FACTOR OF DEMOCRACY

Background. *The main components of the transformation of the recently economically backward state of the Kingdom of Thailand into an advanced country in the Southeast Asian region are determined with the introduction of comparative analysis and prognostic methodology, taking into account the new geopolitical components of the current situation and the emergence of acute security challenges in the region.*

Methods. *The study is implemented taking into account the theory and practice of political realism. For this purpose, dialectical methods of development and stagnation, quantity and quality, negation of negation, as well as systemic and comparative approaches are used, which in combination give a synergistic effect of the obtained research results.*

Results. *The conceptual foundations of the development of the Kingdom of Thailand are analyzed, such as theories of absolute monarchy, which place monarchical power at the forefront. In particular, both foreign policy tools and a system of diplomatic methods that enabled Thailand not only to preserve sovereignty and survive in long-term times of war, but also served as an impetus for the upward development of the state. The mandate system is characterized and the Thaiization policy is analyzed, which contributed to the disclosure of the mechanism for the implementation of monarchical power in a single alliance with juntas, unofficially supported by the monarchical power, as one might assume, with the aim of eradicating the ideas of democracy in society.*

Conclusions. *The Kingdom of Thailand has occupied one of the leading places in political and economic development in the PSA region. It is proven that such success was achieved due to the deep social order of internal political relations of ethnic groups and social strata of the Thai multi-ethnic society. This is explained by deep patriotism, pro-monarchical principles of development of the country, in which the king is elevated to the divine level, and where any manifestation of disrespect for the monarchical power and monarchical persons is severely punished. Tracing the path of formation of the modern state of domestic politics, one also comes to the conclusion about the deep penetration into Thai culture and Thai worldview of the system of division of society into castes, similar to the Indian version. This is proved by the system of mandalas, the implemented policy of Thaiization, the military factor in the country's ruling elite.*

Keywords: *Kingdom of Thailand, factor of stability, regional security, monarchy, army, junta, mandalas, Thaification, Buddhism.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.